

Index spotrebiteľských cien

Oblasť: Makroekonomické štatistiky
Okruh: Spotrebiteľské ceny a ceny
Posledná aktualizácia: 25.06.2024

Termín Index spotrebiteľských cien

Oblasť použitia Spotrebiteľské ceny

Definícia Index spotrebiteľských cien predstavuje priemernú mieru zmeny cien tovarov a služieb kupovaných za účelom spotreby v prevažnej väčšine domácností v Slovenskej republike. Zistené spotrebiteľské ceny sú základnými prvotnými údajmi pre meranie cenovej hladiny spotrebiteľských cien, jej vývoja v čase, priestore a štruktúre a základom pre výpočet indexov spotrebiteľských cien (životných nákladov). Výber reprezentantov v indexoch spotrebiteľských cien (životných nákladoch) pre všetky domácnosti, ako aj pre jednotlivé sociálne skupiny domácností je rovnaký, odlišujú sa iba ich váhy. Za cenové reprezentanty boli vybrané výrobky a služby, ktoré sa významne podieľajú na výdavkoch obyvateľstva a svojim rozsahom reprezentujú celú sféru spotreby.

Zdroj Štatistický úrad SR, štatistické zisťovanie KPESC 1-12 (Karta prvotnej evidencie spotrebiteľských cien) Štatistický úrad SR spracováva od januára 2024 cenové výstupy za potraviny a nealkoholické nápoje z nového zdroja – z tzv. scanner data, t.j. z transakčných údajov obchodných reťazcov. Nahradili tradičné terénne zisťovania. Nová metodika výrazne rozšírila a prispela k skvalitneniu štatistických výstupov. Využívanie skener dát je dôležitou súčasťou modernizácie a skvalitňovania cenových štatistík. Ceny ostatných tovarov a služieb sa naďalej získavajú priamo v teréne, vo vybraných predajniach a prevádzkach, prípadne z webových stránok.

Merná jednotka Index

Postup výpočtu Výpočet najnižších úrovní indexov: Pomer jednoduchého aritmetického priemeru v bežnom a základnom období. Agregácia: Základné indexy sú agregované na niekoľko úrovní používajúc Laspeyresov vzorec. Bázické obdobie je December minulého roku. Počnúc januárom 2005 sa výpočet indexu spotrebiteľských cien k základnému obdobiu (december 2000) zostavuje reťazením cez december predchádzajúceho roku. Aby bolo zabezpečené, že váhy za základné agregáty odrážajú súčasnú výdavkovú vzorku a spotrebiteľské správanie, sú váhy každoročne revidované. Dôležitou črtou reťazového indexu je, že táto každoročná aktualizácia váh umožňuje a uľahčuje zavedenie nových položiek a podindexov a odstránenie neaktuálnych.

Právne predpisy Právo na zber údajov vo všeobecnosti stanovuje zákon Slovenskej národnej rady č. 540/2001 Z. z. o štátnej štatistike v znení neskorších predpisov. Povinnosť poskytovať údaje je upravená Vyhláškou ŠÚ SR č. 425/2023 Z.z., ktorou sa vydáva Program štátnych štatistických zisťovaní na roky 2024 – 2026. Štatistický úrad Slovenskej republiky zodpovedá za ochranu získaných dôverných údajov a garantuje ich použitie výlučne na štatistické účely. Zisťovanie spotrebiteľských cien – krátkodobý výkaz zisťovania Spotrebiteľských cien – KPESC 1 -12.

Väzba na medzinárodné štandardy Indexy spotrebiteľských cien (národný index spotrebiteľských cien – CPI je významným makroekonomickým ukazovateľom, dôležitým pre analytické účely. Slúžia ako významný ukazovateľ pre Národnú banku Slovenska, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, Ministerstvo financií SR a ostatné ústredné orgány štátnej správy, pre posudzovanie vplyvu vývoja cien na životnú úroveň obyvateľstva. Údaje sú pravidelne (mesačne) zasielané do Eurostatu, medzinárodným inštitúciám – IMF, OECD, OSN, ILO a rezortným partnerom – NBS, MF SR, MP SR, MH SR.

Súvisiace pojmy

Index spotrebiteľských cien tovarov a služieb (životných nákladov) pre všetky domácnosti charakterizuje cenový vývoj v celospoločenskom priemere.

Priemerná miera zmeny cien tovarov a služieb kupovaných za účelom spotreby v prevažnej väčšine domácností v Slovenskej republike.

Priemerné spotrebiteľské ceny vybraných výrobkov sú priemerné ceny za SR vypočítané z cien zistených vo vybraných predajniach a prevádzkach služieb.

Index spotrebiteľských cien tovarov a služieb (životných nákladov) pre všetky domácnosti charakterizuje cenový vývoj v celospoločenskom priemere. Indexy spotrebiteľských cien (životných nákladov) sa vypočítavajú aj pre vybrané typy sociálnych skupín domácností - zamestnancov, dôchodcov a za skupinu nízkopríjmových domácností.

Štatistický úrad SR zverejňuje dva typy inflácie:

vývoj spotrebiteľských cien na základe národnej metodiky – Inflácia – Indexy spotrebiteľských cien (zaužívaná je anglická skratka CPI - Consumer Price Index)

vývoj spotrebiteľských cien na základe medzinárodne harmonizovanej metodiky EÚ - Harmonizovaný index spotrebiteľských cien (HICP -Harmonized Indices of Consumer Prices)

Podľa protokolu konvergenčných kritérií - inflácia má byť meraná indexom spotrebiteľských cien na porovnateľnej báze, berúc do úvahy rozdiely v národných definíciách. Takéto merania inflácie členských štátov EÚ majú poskytovať Harmonizované indexy spotrebiteľských cien.

Synonymá

Kontext

Ostatné linky

Poznámky

Štatistický úrad publikuje údaje o harmonizovaných indexoch spotrebiteľských cien (Harmonized Indices of Consumer Prices) - tzv. HICP infláciu mesačne, zvyčajne v deň zverejnenia dát Eurostatom, čo je niekoľko dní po zverejnení národnej inflácie (CPI). Ide o údaje počítané podľa jednotnej metodiky EÚ pre porovnateľnosť inflácie medzi krajinami. Spotrebné koše CPI a HICP sa od seba čiastočne líšia, HICP na rozdiel od CPI neobsahuje zložku „Imputované nájomné“ a vybrané položky týkajúce sa veľkých opráv a údržby domácnosti, z čoho vyplývajú niektoré odlišnosti vo váhach ostatných zložiek.

Harmonizované indexy spotrebiteľských cien všetkých štátov Európskej Únie sú základom pre výpočet harmonizovaného indexu spotrebiteľských cien za Európsku úniu. Vystúpením Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska z EÚ v roku 2020 sa počet členských krajín EÚ znížil na 27. HICP tých členských krajín, ktoré patria do eurozóny, tvoria základ na mesačný výpočet harmonizovaného indexu spotrebiteľských cien za eurozónu. Prechod do eurozóny, t. j. tretej etapy HMÚ so spoločnou menou euro, je realizovaný postupne. V súčasnosti eurozóna zahŕňa 20 členských štátov EÚ.